

GRANDE MAISON DE BLANC, EEN GENTSE MEUBELZAAK

Zollikofer-De Vigneplan

Na een paar eeuwen economische achteruitgang bloeide Gent bij het begin van de 19de eeuw stilaan weer op. Overal werden fabrieken - in hoofdzaak textielbedrijven - opgericht. Die industrialisering trok arbeidskrachten aan, wat leidde tot een spectaculaire bevolkingsaan groei: meer dan een verdubbeling tijdens de eerste helft van de 19de eeuw. Van 55.161 in 1801 naar 115.354 in 1866. Om deze arbeidersklasse, dit nieuwe proletariaat, te huisvesten werden huizen opgedeeld in kamers en werden op de onbebouwde delen van woningpercelen "beluiken" gebouwd. Gent kreeg daardoor een proletarische aanblik.

In 1858 werd een wet gestemd om ongezonde buurten te saneren die vaak het gevolg waren van deze explosieve bevolkingsgroei. Deze wet werd nog versterkt met de wet van 1867 waardoor de middeleeuwse volksbuurten en beluikcomplexen systematisch zouden verdwijnen.

Een van deze saneringen betrof het grootscheepse Zollikofer-De Vigneplan (1880-1888) van architect Edmond De Vigne en ingenieur Edouard Zollikofer, dat tot doel had de omgeving van de Nederschelde te saneren en een rechtstreekse verbinding van het stadscentrum naar het Zuidstation te verzekeren. Het Zuidstation (1837, imposant herbouwd in 1850) was vanaf de Korenmarkt immers moeilijk bereikbaar. Naar het einde van de 19de eeuw lag het centrum van Gent op de as Korenmarkt-Vrijdagmarkt met als schakel de Lange Munt. De uitvoering van het Zollikoferplan zou het zwaartepunt verleggen en een nieuw centrum creëren rond het Zuidstation. Het was voor Gent ook een gelegenheid om zich te spiegelen aan Parijs dat onder leiding van stadsarchitect G.E. Haussmann grote lanen liet aanleggen over de kaalgeslagen wirwar van de oude Parijse straatjes.

Omstreeks 1888 was het Zollikofer-De Vigneplan zo goed als volledig gerealiseerd en was de doorbraak van de binnenstad naar het Zuidstation een feit.

Langs de in het KB 2-3-1883 vastgelegde nieuwe as werden grootse burgerhuizen en winkelpanden gebouwd. Een daarvan was het 'Grande Maison de Blanc'.

Op 22 juni 1885 krijgt Charles Verbeke, gedomicilieerd op Kortedagsteeg nr 1, een bouwvergunning voor een huis op de hoek van de Belgradostraat, Brabantdam, Vlaanderenstraat en Lange Boomgaardstraat. (Stadsarchief Gent, G12, 1885, nr 4).

Charles Verbeke, meubelfabrikant en handelaar in meubelen, is afkomstig van Kortrijk waar hij op 16/9/1849 geboren werd als zoon van Amand Verbeke (1822-1863) en Adèle Janssens. Op 9/12/1871 huwde hij met Marguerite Schleyer, die hem een zoon, Hubert, en twee dochters, Marguerite en Magdalena Adèle, zou schenken. Aanvankelijk had Charles Verbeke een textielzaak op Brabantdam - Kortedagsteeg nr 1 onder de benaming 'Grande

Maison de Blanc'. Circa 1886 verhuisde de zaak naar de Lange Boomgaardstraat - Vlaanderenstraat.

4

Kaart Zollikofer - De Vigneplan. In zwart tracé van de nieuwe straten (SAG)

'Grande Maison de Blanc' op de hoek Brabantdam - Kortdagsteeg nr 1 te Gent

Het Grande Maison de Blanc zoals het gebouw afgebeeld staat op een factuur uit 1896

Gezicht op de Brabantdam en het gewezen Grande Maison de Blanc in 2015

'Grande Maison de Blanc', een toonaangevende meubelzaak

De benaming 'Grande Maison de Blanc' werd in de 19de eeuw gebruikt door diverse ondernemers. Zo was er in 1864 in Brussel reeds een winkel geopend met de naam 'Grande Maison de Blanc', die overgekocht werd ca 1970 door de Fransman E. Lefebvre en gespecialiseerd was in linnengoed, huishoudtextiel en confectie. In 1896-1897 laat hij het door architect Oscar François verbouwen tot een monumentaal deels eclectisch, deels Art-Nouveaubouw. In 1991 werd het als monument geklasseerd en in het begin van deze eeuw grondig gerestaureerd. Ook in Antwerpen was er een dergelijk bedrijf met die naam.

GRANDE MAISON DE BLANC

La plus importante de l'Europe

Fournisseur breveté de S. M. la Reine des Belges. **E. LEFEBVRE** Fournisseur breveté de S. A. R. la Comtesse de Flandre.

BRUXELLES * 20 à 32, Rue du Marché-aux-Poulets * BRUXELLES

Voir pour détails : contours des plans de villes, cartes des provinces et page d'annonce dans les feuilles de couleur.

Grande Maison de Blanc te Brussel

6

LA GRANDE MAISON DE BLANC

engage vivement les Dames à se mettre en garde contre les maisons de Bruxelles et de la province qui se servent de notre firme pour établir une confusion, afin de détourner les affaires à leur profit.

In het telefoonboek voor België van 1901 wordt gewaarschuwd voor navolgers

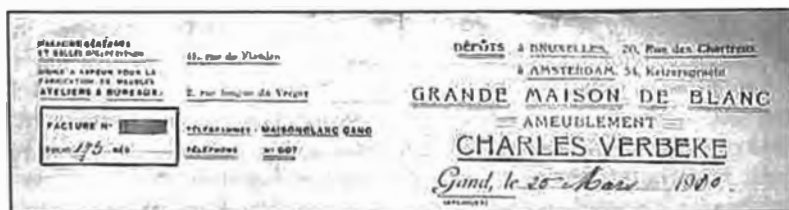
In Gent wordt de benaming wisselend met de toevoeging " & d'ameublement " gebruikt. Op een brief van 1896 staat "Grande Maison de Blanc et d'ameublement". Haar handelsactiviteit omvat : « Spécialité : installations complètes de maisons, villas, châteaux et hôtels. Literies, tapis, Linoleum, papiers peints, rideaux & articles blancs. Fabrique de meubles, usine à vapeur (Rue longue du verger - Lange Boomgaardstraat 2) ». Bureaux en magazijnen bevinden zich op Rue de Flandre - Vlaanderenstraat 41 met telefoonnummer 607. (Volledige inrichting van huizen, villa's, kastelen en hotels. Beddengoed, tapijt, linoleum, behangsel, gordijnen & witgoed. Meubelfabriek met stoomaandrijving.)

Een factuur van 1910 vermeld depots in de Kartuizerstraat 20, te Brussel en eveneens op Keizergracht 54 te Amsterdam (Nederland). Op dat adres in Amsterdam werkte van 1907 tot 1964 het bedrijf Bert Muller, handelaar in hotelservies. Hoe de handelsrelatie met Charles Verbeke verliep kon nog niet worden uitgemaakt. Erwin Meijers, die onderzoek doet naar de Amsterdamse grachtenhuizen, vermoed dat ze producten doorverkochten. De oude ar-

chieven uit die tijd bevinden zich vermoedelijk bij de huidige eigenaar van de Bert Muller zaak die nog steeds bestaat maar buiten Amsterdam gevestigd is. Charles Verbeke had een zuster en twee broers, Georges en Rigobert. De broer Georges komt verder in dit verhaal nog terug.

De zaak Bert Muller op de Keizergracht 54 te Amsterdam had banden met het Gentse Maison de Blanc. (foto Collectie Stadsarchief Amsterdam)

Een factuur uit 1910 vermeldt depots in Brussel en Amsterdam

Meubelatelier

Charles Verbeke runt naast de meubelzaak een meubelfabriek met stoomaandrijving. Verbeke is gespecialiseerd in het ontwerpen van interieurs en bijbehorende meubelen. In zijn ontwerpstudio zetten een paar grote namen uit de architectuur- en designwereld hun eerste stappen in hun carrière, zoals Albert Van Huffel en Oscar Van de Voorde op het einde van de 19de en begin 20ste eeuw. Het was gebruikelijk dat kunstenaars toen geen strikt onderscheid maakten tussen bouwkunde, sierkunst, toegepaste kunsten enz.

Albert Van Huffel, architect (1877-1935)

Albert Van Huffel, geboren in Gent op 20/01/1877, moest noodgedwongen zijn opleiding als beeldend kunstenaar, die hij als twaalfjarige begon aan de Gentse Academie, combineren met beroepservaring op het stuk van marmerschildding, metselen en aanmaak van gewapend beton. In 1896 gaat hij als negentienjarige aan de slag bij het Grande Maison de Blanc. Hij begint er als tekenaar en werkt er zich op tot technisch leider. In 1899 start hij de opleiding van bouwmeester (architectuurstudies) terwijl hij bij Verbeke aan de slag blijft. Na 1901, het jaar van zijn huwelijk, stopt hij met deze opleiding om familiale en financiële redenen. In 1903 verlaat hij de firma voor het Gentse aannemersbedrijf Van Herrewege & De Wilde waar hij zich ontwikkelt tot een volleerd bouwmeester (vandaag heet dat 'architect').

De Nationale Basiliek van het Heilig Hart, ook bekend als de Basiliek van Koekelberg, is een kerk op de grens van Koekelberg en Ganshoren. De basiliek werd gebouwd tussen 1905 en 1970. De uiteindelijke versie werd ontworpen door Albert Van Huffel.

Oscar Van de Voorde, architect (1871-1938)

Deze levenslange vrijgezel die met zijn twee ongehuwde zussen in het ouderlijke huis is blijven wonen, wordt geboren op 19 november 1871 in de thans verdwenen Zaimanstraat nr. 3 (bij Sint-Margrietstraat) te Gent. Op zestienjarige leeftijd schrijft hij zich in aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent.

Een van de oudste realisaties van Van de Voorde is het interieur van restaurant 'Cambrinus' in de Vlaanderenstraat, dat hij in 1897 samen met de toen twintigjarige Albert Van Huffel ontwierp. De uitvoering is in handen van de firma Charles Verbeke en Zoon, meubelmakers en ebenisten.

Verscheidene door Van de Voorde ontworpen meubels op de tentoonstelling van 'Kunst en Kennis' van 1901 werden eveneens uitgevoerd door de meubelfabriek van Charles Verbeke.

Van de Voorde was de hoofdarchitect van de Wereldtentoonstelling van 1913, waardoor Parijs hem een leerstoel aan de Ecole des Beaux-Arts aanbod. Hij sloeg dit aanbod af. Tijdens zijn opdracht voor de Wereldtentoonstelling werd hij aan de Academie vervangen door Albert Van Huffel. Hij aanvaardde wel het directeurschap van de Gentse Academie in 1922, waar hij al jaren zelf lesgever was.

Van de Voorde, wiens oeuvre niet te classificeren valt onder één stijl, overleed op 11 juni 1938.

Ontwerpen

Het bedrijf Verbeke ontwierp meubels op vraag van de klant. De klanten konden een keuze maken onder andere uit bestaande catalogi maar even vaak werd er samen met de klant een ontwerp getekend om tot het meubelstuk

of arrangement van meubelstukken van hun dromen te komen.

Uit het archief blijkt dat er geen sprake is van een eenduidige stijl. De meubelontwerpen die we hebben teruggevonden, kunnen wij het best omschrijven als eclectisch, wat een mengvorm van verschillende stijkenmerken inhoudt.

In de meubelontwerpen en interieurplannen van hun atelier herkennen we elementen uit diverse neo-stijlen zoals gotiek, renaissance, classicisme.... Ook modernere stijlen zoals late art nouveau, art deco en een aanzet tot de modernistische stijl.

Na de oprichting van de meubelzaak in 1870 was er immers geen echte stijl meer, het waren allemaal neo-stijlen. Deze neostijlen zijn typisch voor de 19de eeuw en blijven in de de mode tot diep in de 20e eeuw. Concreet betekent dit dat er teruggegrepen wordt naar de stijlen van vroeger. Voor 'Grande Maison de Blanc' zijn dit vooral Lodewijk XIV, XV en XVI maar tevens ook invloeden van andere stijlen zoals Chippendale en Hepplewhite. Deze historische stijlen werden gecombineerd tot een nieuw geheel. Exacte kopies kunnen we het niet noemen aangezien de ontwerpen toch enigszins gemoderniseerd werden.

Het interieur in de 19e eeuw is erg herkenbaar door die combinatie van verschillende stijlen. De ontwerpers verenigen vaak de meest bekende neostijlen, neorenaissance, neobarok en neoclassicisme met elkaar. Hierdoor doet het geheel wat anachronistisch aan maar daar hadden de ontwerpers van toen geen bezwaren tegen.

Het uitzicht van de interieurs is eerder zwaar en weelderig van stijl, gespiegeld aan de Lodewijk XVI-stijl. Ze roepen een zekere luxe op en stralen overdaad en een overvloed aan kleuren uit.

We beschikken over een enorme hoeveelheid aan ontwerpen en interieurfoto's waarvan we op volgende pagina's een selectie van ontwerpen geven die door het meubelhuis werden gecreëerd en menig huis hebben gesierd.

Hubert Verbeke

Hubert Verbeke werd op 21/02/1881 als zoon van Charles Verbeke geboren in Gent. Hij huwde Augustine Lambertine Tixhon (° Marcinelle 1874). Ze kregen een zoon Robert Georges Carolus in Gent op 14/11/1917. Hubert zette de zaak van zijn vader, Charles, verder. In 1908 verhuist Hubert van de Keizer Karelstraat in Gent waar hij sedert 1900 woonde naar de Lange Boomgaardstraat 2, waar ook zijn vader Charles nog tot 1915 zou wonen. Die verhuist daarna naar Merelbeke. In 1937 verandert de naam van het bedrijf in 'Grande Maison d'Ameublement - Hubert Verbeke'. Deze verzorgt nog steeds "volledige inrichting - moderne meubels en stijlmeubelen, tapijt, stoffen, behangsel, linoleum en beddengoed". Ca. 1960 verhuist het bedrijf naar de Volderstraat te Gent en luidt de naam enkel nog "Verbeke" met tussen haakjes "maison de blanc" zoals te zien is op de advertentie in het studentenblad TOK uit 1970. We hebben niet kunnen achterhalen wanneer het bedrijf stoptgezet werd.

Etalage

Establishments

S.P.R.L

HUBERT VERBEKE

Ancienne Firme "Maison de Blanc"

AMEUBLEMENT

PL H. LIPPENS, a. GAND - Tél : 529.60

Reclamekaart voor 'Ets Hubert Verbeke Ameublement' op H. Lippens plein 6 (Brabantdam)

10

A cartoon illustration showing three people sitting on a sofa. On the left, a man in a suit is smoking a pipe. In the middle, a woman in a dress is sitting with her legs crossed. On the right, another man in a suit is smoking a pipe. The scene is set in a simple room with a lamp on a table.

VERBEKE (maison de blanc)

Meubles

Décoration générale

Volderstraat, 14 — Gand

tel. 25 29 60

'Maison de Blanc' na de verhuis naar Volderstraat 14, Gent (in: De Tok 1970)

Georges Verbeke

In 1897 is er een verkoop van een pand in de Pelikaanstraat 38 (kadaster D/1868 a — 1869 b — 1872 b) aan VERBEKE Charles en kinderen.

In 1908 staat bij een advertentie in "Dubbele wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen, 46e jaar, anno 1908" een reclametekst voor "Meubelen & Stoelen : vraagt prijzen & teekeningen aan de Ateliers d'Art 'Fortuna' Meubel- en schrijnwerkerij in alle stijlen (Abeelstraat, 15, 17, 19, Gent, telefoon 1662)."

Georges Verbeke wordt in 1914 eigenaar van deze locatie. Hij is de broer van Charles en eveneens meubelfabrikant. Het bestaande magazijn of stapelplaats wordt omgevormd tot een schrijnwerkerswerkhuus. In 1920 richt hij er een maatschappij op onder de benaming 'Naamloze Ateliers Fortuna - Ebénisterie'. Twee jaar later vraagt hij een vergunning aan voor de inrichting van een schrijnwerkerij in de Pelikaanstraat 15-21.

In 1923 werkten er in de meubelmakerij Ebénisterie Fortuna 150 mannen en 10 vrouwen gedurende 48 uur per week. De bureaus waren gevestigd op de hoek van de Pelikaanstraat en de Abeelstraat. De houtopslagplaats lag in de Pelikaanstraat, terwijl de werkplaatsen in de Belgradostraat waren ondergebracht. In 1923 wordt het machinepark uitgebreid.

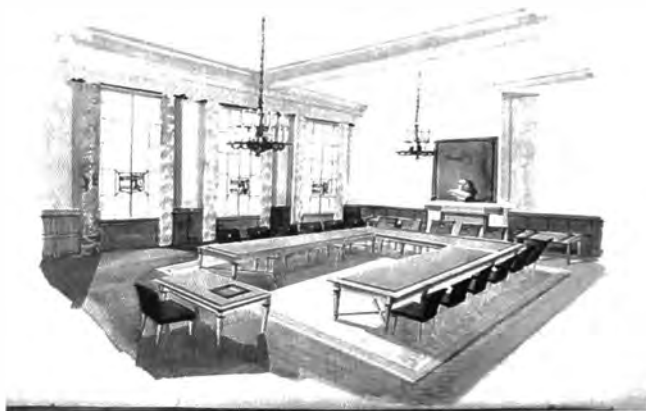
De Belgische Staat koopt in 1937 het pand aan. De firma Fortuna - Ebénisterie verhuist naar Coupure Rechts, 180, in Gent.

Na de oorlog voert het bedrijf reclame onder de benaming Braun-Fortuna, Bureelmeubelen. Het bedrijf verdwijnt uit het straat beeld in de jaren 70.

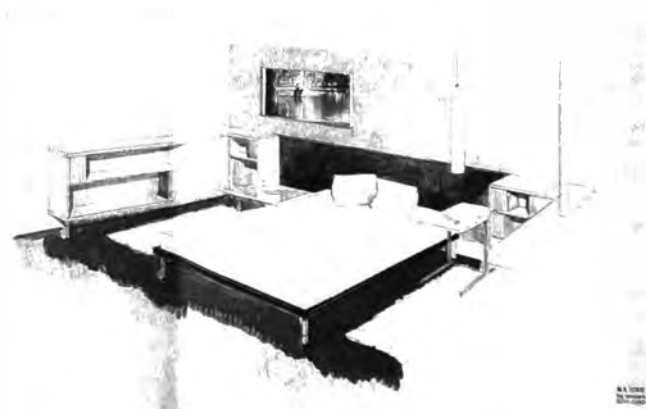

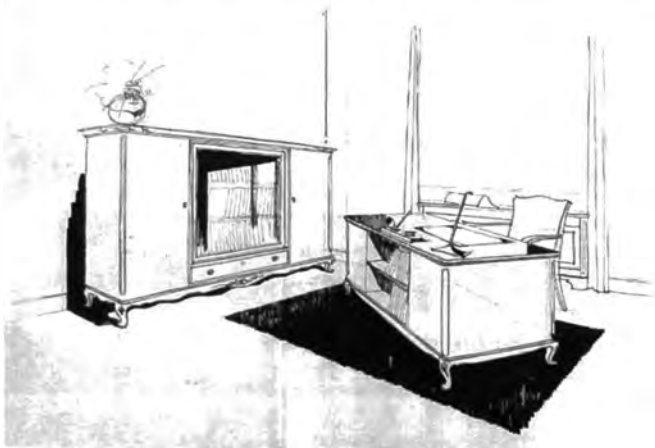
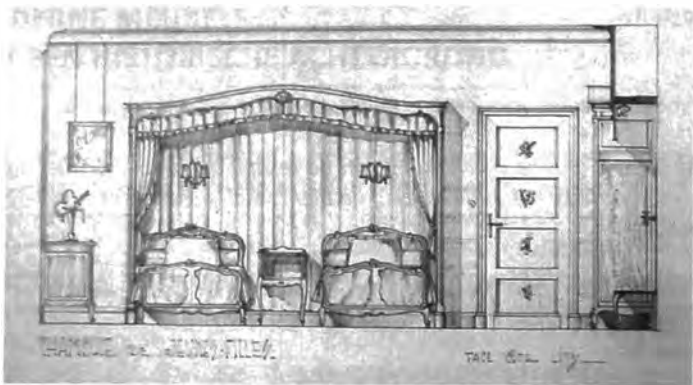
Braun Fortuna begin jaren 1970 op de Coupure Rechts te Gent

Enkele ontwerpen die de firma in de jaren 1950 aanbood

12

Bibliografie

Jos Vandenbreeden, Raoul M. de Puydt; *Koekelberg*, Lannoo, 2005

Naomi Smet, *Summiere inventaris van de tekeningen in het archief van de KBOV mbt Verbeke - Grande Maison de Blanc*. niet-gepubliceerde inventaris, Antwerpen UA.

Luka Dochy (Promotor: prof. dr. Anna Bergmans), *Het Gentse oeuvre van decoratieschilder Antoine Plateau*, 2012 Ugent.

Desmet Ginette, *Archiefbeelden Gent Deel IV, Gebeurtenissen in een volks leven*, (zie aldaar afbeelding viering 100 jaar Belgische onafhankelijkheid).

Dubbele wegwijzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen 46e jaar, drukkerij A. Vander Haeghen, Veldstraat 60, Bureel der Gazette van Gent anno 1908

Telefoongids België, 1900

Jaarboek, Federatie der Handelaars van Gent 1950, 1951, 1952.

Jaarboek, Unie van de Middenstand, Gewest Gent, 1953-54, 1955-56.

Stadsarchief Gent, Bouwvergunningen G12, 1885/D/4/; 1891/V/3/; 1893/V/7/ ; 1896/F/6/; 1896/T/10/; 1898/F/5/; 1901/T/5/; 1904/V/11/; 1925/N/12/

Advertentie, *De Schelde*, 1929 Jaargang 47 nr 4

De Smet Gilbert, *Onderzoek naar het ontstaan van het pand gelegen Pelikaanstraat 38 te 9000 Gent, van 1835 tot heden*, niet-gepubliceerde archiverisnotities.